

ŠPANSKA NEVESTA

– odlomak iz romana –

Drugo poglavlje u kojem se ispostavlja da je nadasve naporno biti nevesta.

Usred julske vreline, čekala sam u uglu sobe. Na snežno belim štiklama, premeštala sam se s jedne na drugu nogu. Volela bih da sam tu stajala u potaji, ali to nije bilo moguće, jer, stajala sam ispred ormara da bi me svi videli, da bi piljili u mene s divljenjem. Neka ih, neka dođu i neka gledaju. Moj vitki struk. Silodrcna usta. Predivnu frizuru. Parisku haljinu.

Osećala sam miris bunde koja se gušila i znojila u ormanu, u poznojulskoj omorini. S tim mirisom mešao se bolan, opor, opojan miris lavande. Od njega i muve crkavaju. Ali, možda je to ipak samo moja žuč proradila, ili mi je želudac bio previše nervozan, pa se skupio i nije trpeo mirise, jake zapaha. I inače je s njima teško izlazio na kraj.

Jednom, moj udvarač, pošto me je dopratio do kuće, nije hteo odmah da me pusti da se popnem na deveti sprat, gde sam te godine stanovala, nego je želeo da se ljubim u mraku iza zgrade. Nije mi se to radilo, ne samo zato što ne volim da se ljubim, takve sam prirode, nego i zato što je bilo veoma hladno, bio je kraj novembra. On je imao takva usta: iz nosa mu je strujao vazduh kakav sad osećam da kulja iz ormara, iz kesice lavande ostavljene u džepu bunde. Nije bio neprijatan, zato ga i pamtim, bio je i te kako prijatan. Zadah iz usta, posle dima cigarete povučenog na hladnoći, zna da bude prodoran. Mnogo je intenzivniji, nekako silovit i grub, ali ipak ne i napadan. Obgrlio me oko struka, tu gde se sada znoje biserima opervaženi puplin i svila. Šaka mu se uvukla ispod zimskog kaputa, duž moje kičme, tamo gde sada drhturi sto šezdeset dugmića. Visoko, gotovo do temena zatvorena haljina, bila je od vrata do trtične kosti zakopčana dugmadima, po dva na svaki centimetar: sićušnija dugmad od ovih valjda i ne postoje. Rekla sam mu da se mane istraživanja ispod kaputa, jer mi je jako hladno, da me ne opipava, da mi ne džarka kičmu, ionako neće moći da zavuče ruku ispod pulovera, a hladnoća će da prodre i smrznuće mi se dupe.

Deci se kaže – kad je veoma, veoma hladno, januar, svinjokolj, tek svanulo jutro, naduvena, žilama premrežena svinjska bešika, i nekoliko zrna kukuruza u njoj, što čegrtka kao neki muzički instrument u ruci odraslih, koji kroz nozdrve usisavaju toplu paru rakijom začinjenog čaja – idi, potrči i donesi je, ali odmah nazad u kuhinju, jer napolju je tako hladno, da ti se šupak smrzne.

Uostalom, nije mi uopšte bilo jasno zašto on sada opet hoće da se ljubi, ljubili smo se već, pre nepuna dva sata, štaviše, desilo se i mnogo više od toga. Ljubakanje nedeljom uveče. Za šta inače nisam baš bila naročito raspoložena, ali ne zato što to nije bilo dobro, na kraju uvek ispadne dobro, nego zato što me je nerviralo ono što tome prethodi. Prem-

da ni to nije sasvim tačno: istina je da bih tog popodneva radije ostala kod kuće i gledala neki film, zatim čitala, probudila se ujutru u pet na majčin glas u posvemašnjoj, opojno oporom mirisu turske kafe, koji se ni sa čim ne može uporediti. Za razliku od drugih porodica, mi smo kafu pili iz čaša, a ne iz malih šolja. Ja sam imala čašu od eurokrema, pri dnu između dve crvene jedna bela pruga, eurokrem sam naprosto obožavala, kad god bih srknula kafu iz te čaše, između smeđih, uspenušanih mehurića osećala sam različite, ali ipak međusobno savršeno usklađene ukuse svetlog i tamnog krema.

Dok sam bila trudna, od eurokrema sam se ugovila devetnaest kilograma, curila mi je pljuvačka i redom sam otvarala vrata kuhinjskih ormarića da otkrijem gde je moj muž sakrio eurokrem, prethodne večeri sam ga sama zamolila da ga sakrije, jer uskoro neću moći da prođem kroz vrata, vatrogasci će doći po mene, a ja ću se poroditi u nekim vratima, ta slika mi, naravno, nije bila nimalo privlačna, ionako ničega nije bilo, u to vreme se u svemu oskudevalo, na primer, ni u bolnici nije bilo grejanja, kako bi i mogli u tim uslovima da učine sve za mene i za dete rođeno, povrh svega, u neakvim vratima. I kakva bi bila njegova sudbina? Neprestano bi nekud izlazilo? I samo napolje, bez obzira na to gde se nalazilo?

Pošto završe srednju školu i uspešno polože prijemni ispit na nekom fakultetu, momci bi odlazili na godinu u vojsku. Ko ne bi bio primljen na fakultet, služio je vojsku osamnaest meseci, ali gimnazijalcima se to uglavnom nije događalo. Mada ni sama gimnazija uglavnom nije bila baš gimnazija; naime, neko vreme bila je ukinuta. Posle reforme školskog sistema reč „gimnazija“ nije se više koristila. Gimnazija, poput nekog gnusnog atavizma što stvara nepremostiv jaz među decom, konačno je nestala, i umesto nje, ko je hteo, mogao je da pohađa dvogodišnju opštu srednju školu i potom da nastavi školovanje u jednogodišnjoj ili dvogodišnjoj srednjoj stručnoj školi. I posle godine eto ti bravara, molera – majstora raznih kao šodera. Mi smo pohađali srednju stručnu školu društvenih delatnosti: to je bila samo dvogodišnja škola, sa društveno-jezičkim i prirodno-matematičkim smerom, s profesorom latinskog i svima ostalima koji su, pre reforme predavali u gimnaziji. S tim što se škola više nije zvala gimnazijom, već srednjom stručnom.

Ukrali su nam nadu i osujetili želju da se na osnovu učenja i obrazovanja razlikujemo od drugih. Gimnazijalci su sedeli na majmun-placu preko puta poslastičarnice Triglav, isključivo oni su mogli tu da sede, niko drugi, time se i danas ponose. Na pitanje, „slušaj, na kojem placu ste vi sedeli kad ste išli u gimnaziju?“ uvek bi s nekim prezirom odgovarali, „preko puta Triglava“, i dodali još i jedno „molim te lepo“, kao naznaku da bi svako morao da zna gde sede kraljevi grada – gimnazijalci. Unekoliko se odobrovolje, postanu manje oholi kad se ispostavi da smo imali iste nastavnike, samo što nas nisu zvali gimnazijalcima, i nismo tamo na placu sedeli.

Dok su momci služili redovan vojni rok, poštene devojke nisu izlazile, sedele su kod kuće i pisale pisma dečkima, što je iznosilo, ne računajući redovno odsustvo, najmanje dvesta sedamdeset pisama. U to vreme u modi je bila Sara Kej, svaka devojka je gledala da sašije sebi haljinu kakvu je nosila Sara Kej i da u papirnici nabavi kovertu na kojima je bila naslikana ta draga ženska figura u dugoj haljini i sa šeširićem na glavi, ali u prilično nezgrapnim, mrkim cipelama. „Svetozarke“, tako su se zvale devojke – po nazivu škole u koju su išle, i to ime je postalo sinonim za gimnaziju – i smatrale se predstavnicama po-

znog hipi-pokreta: nosile su haljine psecovane neposredno ispod grudi, tik iznad gležnjeva obrubljene uskim karnerčićem, sa dezenom na sitne pastelne cvetiće.

Ja nisam imala takvu haljinu, ali i danas čuvam lenjir izlepljen sličicama Sare Kej, pojma nemam dokle je trajalo to ludilo, ali je ono bilo svakako bolje od žuto-crvenih koverata. Srećom, moj dečko mi nikad nije poslao takav koverat, već samo beli, slao mi je pisma u isto tako čisto, blistavo belim kovertama kakva je ova, na meni slepljena, preuska i šljaštava haljina, u kojoj sam predivna, zanosna, dražesna i sva vazdušasta, ali koja me pritiska takvom težinom, da to neću moći da podnesem bez posledica, ostaviće dubok trag na čitavom mom budućem životu, sudbinski će ga odrediti, skrhaće ga, takoreći.

Ali, za sada još ništa ne znam, samo stojim u uglu sobe u haljini dopremljenoj avio-nom iz Pariza i opojni miris lavande, pokuljao iz ormana, steže mi glavu poput kakvog gvozdеноg obruča; steže me, dajući mi snagu da izdržim na nogama.

A za to da postoje takve žuto-crvene kovertе, saznala sam na jedan prilično gnusan način.

Bio je rani prolećni dan, kraj marta, vazduh je bio ispunjen mirisom zemlje. Tamo gde smo stanovali, oranice su dugo dominirale pejzažom, naša ulica je bila na samom rubu grada, s njene druge strane već nije bilo kuća, pogled je pucao na prostrane njive, oranice i, nešto dalje, na radanovačku šumu. Peševi raskopčanih zimskih kaputa landarali su za nama, kape su bile pomalo nakrivljene na oznojanim glavama, postojala je ozbiljna roditeljska zabrana da se kapa skine, bilo je, međutim, toplo, kičankom ukrašena vunena kapa bila je skoro mokra. Na bokovima su nam se klatile teške torbe. Cure u višim razredima osnovne, od petog, dakle, mogle su da imaju torbu s kaišem na ramenu, mi smo već dve godine imale takve torbe, a niži razredi su na leđima teglili ruksake. Bezbroy iskrivljenih kičmi. Ali, kakav ponos! Puloveri su nam, takođe vlažni od znoja, stezali tela. Nije još bilo ni govora o tome da smo posebno osećale, da smo posebno bile svesne tela četrnaestogodišnje devojčice. Bradavica, slabina, bilo čega. Ništa, ni nalik. Nismo toga bile svesne, nismo se time bavile, zanimali su nas uglavnom dečaci, da li se osvrnuo za nama na odmoru onaj u koga smo bile smrtno zaljubljene. I to je bilo gotovo tačno, mada ja lično od petog osnovne nisam bila smrtno zaljubljena.

Slušala sam drugaricu, za koju nisam slutila da nije iskrena prema meni, razlog sam tek godinama kasnije otkrila, kad se ispostavilo – tada smo već jedva i razgovarale – da je posle mesec dana napustila fakultet. Godinama je bila kivna na mene što sam ja jedva učila, a ipak uvek dobijala petice. Njena neiskrenost me nije naročito povredila, nije mi ona ni bila najbolja drugarica, mada jeste bila dobra drugarica, išle samo zajedno i u zabavište, svakog dana bih u odlasku u školu pokucala na njen prozor, dvadeset kuća je bilo između nas.

Bilo je, naravno, stvari koje su se desile.

Motрила sam na nju, sećam se. Osećam prhki miris mlade travčice što se probija iz blata, proleće je uvek blatnjavo, pravo proleće je prepuno vlage. Dečko, koji joj se dopada, kad se mimoilazimo, da li nam se obraća, što se odnosilo isključivo na nju, jer se dečku, to se videlo, dopadala moja drugarica. Pre nego što smo skrenule u našu ulicu, prolazeći pored kuće na uglu, zapazile smo da iz poštanskog sandučeta na kapiji viri nešto crveno. Preciznije: ona je to zapazila, ja obično ništa ne zapažam, bar ne takve stvari, dakle, videla je to i zastala. Vidiš li šta je to? – pitala je. Naravno, pojma nisam imala, a ona je, s blagim pri-

zvukom prezira u glasu saopštila da je to ljubavno pismo. Nije htela da kaže otkuda to zna. Na osnovu čega može reći da je ljubavno.

A znala je to jer je imala sestru, osam godina stariju.

U toj kući na uglu živala je jedna devojka, nekoliko godina starija od nas dve, koliko se sećam, uvek malo mrzovoljna, malo dupeškasta. Njeni roditelji su prodali kuću, ili je ona prodala kuću, novi vlasnici su probili prozor i na našu ulicu, ni sad ne mogu da se naviknem na to, ni sad ne mogu da prođem pored te kuće a da ne bacim pogled na kapiju, na poštansko sanduče, zapravo.

Da ga uzmemo, predložila je moja drugarica, i pročitamo. Kao munja na tamnoplavom nebu, na sasvim tamnoplavom, prekrasnom nebu, tako mi je prostrujao iz desnog ramena ka želucu jedan grč, takav grč sam osetila i kad sam razbila najlepšu vazuu, ili kad sam se, pišući domaći zadatak zablenula kroz prozor i nisam primetila da vrhom naliv-petra dodirujem belu zavesu i da na njoj ostaje sve veća mrlja, da se mastilo „pelikan“ zagrebačke firme Karbon, u vidu slatko-modre tuftne fino razliva po zavesi, prozirna zavesa je bila prošarana mat-belim tuftnima, i ova modra je bila baš takva, posve pravilno okrugla, odmah potom majčin smeđi pogled me je prikovao za tepih.

Kada smo se kod te moje drugarice nas tri-četiri svukle u spavaćoj sobi njenih roditelja i igrale se odraslih, odraslih žena i muškaraca, zavukle se ispod hladnog jorgana u gaćicama i majicama, nisam osećala takav grč, nisam imala osećaj da se to ne sme.

Jer, šta će ona da pomisli? Da joj dečko nije pisao? Možda će zbog toga i raskinuti?

Zaista sam tako mislila: samo jedno pismo, ako ne stigne, nema druge, moguć je samo raskid. I onda je svemu kraj. Pojma nemam, ni danas ne razumem zašto je to tako?

Drugarica mi se narugala.

Nisam ni pomišljala da je tako hrabra, ali kad je izbio rat, i kad je s mužem otišla u Kanadu i tamo rodila tri devojčice, neizmerno sam joj se divila, za mene je ona bila otelotvorenje smelosti. I danas tako mislim, zamišljam je kao skautkinju, umotanu u medveđa krzna usred nepreglednih šuma. Tako ja zamišljam nepoznata mesta.

Nepregledne i nedokučivo guste šume.

Smejala se i rekla da se stvari ne odvijaju tako. I da li zbilja nisam radoznala šta piše taj momak? Iskreno rečeno, nije me bilo briga. I toga sam se nekako više stidela, nego nepodopštine koju smo se spremale da počinimo. To što se toliko bojim nečega što nije dobro, doživljavala sam kao svoju fatalnu manu. Ne zbog kazne, nego zbog sebe. Takve sam konstitucije, takva sam, zbog Boga, zbog mog anđela-čuvara, zbog majke i oca. Ne bojim se kazne, uvek odmah kažem ako sam učinila nešto nedopustivo, što se ne sme, što je rđavo, zlo.

Da je drugačije, ne bih sad stajala ovde u uglu sobe, pred vratima ormara, skoro prikovana za ta vrata, na štiklama od sedam centimetara, kao kakva Pepeljuga s uredno sačuvanim cipelama, ili je bolje reći samo kao neka Pepka, ako uopšte ima takve, strepeći da će mi odmah cvoknuti zubi, strahujući da je mom životu došao kraj, da je ovim današnjim danom došao kraj svemu, svemu što sam ja.

Uhvatila je s dva prsta ugao crvene koverte i spretno je izvukla iz sandučeta. Rekoh, u redu, ali otvaraj je pažljivo, posle ćemo je ponovo zalepiti i vratiti, ujutru, kad krenemo u školu.

Ne sećam se više da li smo to i učinile.

Ali samog pisma se sećam, krupnih, zaokrugljenih slova, ne baš izrazito muškog rukopisa, na srpskom, nisam ga valjano ni razumela, mestimično nisam baš sve razumela, nisam bila baš dobra u tom jeziku, štaviše, sve do srednje škole bila sam izrazito slaba, tek u devetom sam naučila valjano srpski, moja drugarica je, međutim, izvrsno znala srpski, jer je njena najbolja drugarica bila komšinicica preko bašte – Hrvatica.

Bilo je lepih stvari u tom pismu, ali, po mišljenju moje drugarice, ničeg naročito uzbuđljivog. Uglavnom o tome da stalno misli na devojkicu, te koliko još dana preostaje do novog susreta, kako je glupav desetar i kako je jedan Slovenac odbio da čisti ve-ce, i ponovo koliko žarko želi da vidi njene oči i da pomiriše njenu kosu.

Bilo je neobično, u tom šljaštavom martu, to crveno pismo. Koverat je bio crven, a iznutra ona strana lista na kojoj se pisalo, bila je takođe crvena, a na drugoj strani, nasred tepiha opalog, žutog lišća, stoje momak i devojkica, i drže se za ruke. Slika je tu valjda zbog toga da čovek ne mora mnogo da se bakaće s pisanjem. Osećala sam se kao posle povraćanja.

Već tada nisam podnosila takva savršenstva.

Godinama kasnije ispričala sam majci šta smo uradile. Bilo je to veliko olakšanje, kao posle obilnog proliva. Pojma nemam da li su i drugi takvi.

Čitala sam, u jednom romanu, da svi muškarci to rade, a oni koji to ne rade, ti čitavog života to samo odlažu, pa sam sanjala da sam pitala muža da li i on živi na taj način, ali nisam htela da čujem njegov odgovor, u pola četiri ujutru probudila sam se suvih usta i mokre kose, s tim da ne želim da čujem potvrđan odgovor. U snu sam poverovala piscu da je to tako.

Ali, stvar nije baš tako jednostavna.

Zašto moram toliko u sve da se udubim?

Samo zahvaljujući gorkom, čistom i prodornom mirisu lavande, nisam izgubila svest. Imala sam osećaj kao da sam na vlastitoj sahrani.

Moj dečko slao mi je pisma uvek u belim koveratama, moji roditelji su u Mađarskoj kupili samo zbog toga novo poštansko sanduče, da se pisma ne bi izgubila, toliko bih se iznervirala kad bi pismo samo jedan dan izostalo, odmah bih pomislila da me više ne voli. Nekoliko meseci kasnije, kad sam htela da raskinem s njim, pa mi je preko telefona pretio da će svršiti sa sobom, nisam više očima mogla da vidim to belo-zeleno poštansko sanduče.

Nisam znala šta da radim kad sam od momka iz komšiluka dobila crveni koverat. Kako da to ne ispričam svom dečku. Mada, nije bilo u redu da mu to ispričam, to je jasno ko dan, to mi je i mati rekla. Samo što to, po meni, ne da nije jasno, nego je to laž.

Laž je i ono što prećutimo.

Te zimske noći je zapravo odlučeno sve, iza onog solitera, gde je moj dečko hteo da se još malo ljubimo u mraku, a ja sam iznad svega želela da se što pre nađem u liftu, da se popnem na deveti sprat, da tiho šmugnem u svoju sobu, da se zavučem u pižamu, da uprem stopala o hladni čaršav, i da mislim na sutrašnje časove u školi.

(Sa mađarskog preveo Arpad Vicko)